

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 16 maja 2013 r.(*)

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja szczególna w sytuacji, gdy przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego – Transgraniczny udział większej liczby osób w popełnieniu czynu niedozwolonego – Możliwość ustalenia właściwości miejscowej w oparciu o miejsce popełnienia czynu przez sprawcę szkody innego niż pozwany („wechselseitige Handlungsortzurechnung”)

W sprawie C-228/11

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Düsseldorf (Niemcy) postanowieniem z dnia 29 kwietnia 2011 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 16 maja 2011 r., w postępowaniu:

Melzer

przeciwko

MF Global UK Ltd,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, A. Borg Barthet, J.J. Kasel, M. Safjan (sprawozdawca) i M. Berger, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: C. Strömholm, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 5 lipca 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu pana Melzera przez S. Volaric-Huppert, F. Marzilliera, G. Guntnera i W.A. Meiera, Rechtsanwälte,
- w imieniu MF Global UK Ltd przez C. Gieretsa, Rechtsanwalt,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzega, K. Petersen i J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka i J. Vláčila, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu portugalskiego przez L. Ineza Fernandes, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu szwajcarskiego przez D. Klingelego, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez A.M. Rouchaud-Joët i W. Bogensbergera, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 29 listopada 2012 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

2 Wniosek został złożony w ramach sporu między panem Melzerem a MF Global UK Ltd (zwaną dalej „MF Global”) w przedmiocie żądania odszkodowania w ramach realizacji kontraktów terminowych na giełdzie.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Z motywu 2 rozporządzenia nr 44/2001 wynika, że jego celem jest wydanie „przepisów celem ujednoczenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem”.

4 Motywy 11, 12 i 15 omawianego rozporządzenia brzmią następująco:

„(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

(12) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

[...]

(15) W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia [...]”.

5 Przepisy dotyczące jurysdykcji zawarte są w rozdziale II rozporządzenia.

6 Artykuł 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, który znajduje się w sekcji 1 rozdziału II, zatytułowanej „Przepisy ogólne”, brzmi następująco:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich [swego] obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

7 Artykuł 3 ust. 1 omawianego rozporządzenia, należący do tej samej sekcji, stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału”.

8 Artykuł 5 pkt 1 i 3 rozporządzenia nr 44/2001, który wchodzi w skład sekcji 2 rozdziału II, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”, brzmi następująco:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

1) a) jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia wynikające z umowy – przed sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane;

b) w rozumieniu niniejszego przepisu – i o ile co innego nie zostało uzgodnione – miejscem wykonania zobowiązania jest:

– w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych – miejsce w państwie członkowskim, w którym rzeczy te zgodnie z umową zostały dostarczone albo miały zostać dostarczone;

– w przypadku świadczenia usług – miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone;

c) jeśli lit. b) nie ma zastosowania, wówczas stosuje się lit. a);

[...]

3) jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”.

9 Artykuł 6 pkt 1 omawianego rozporządzenia, należący do tej samej sekcji, brzmi następująco:

„Osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może być również pozwana:

1) jeżeli pozywa się łącznie kilka osób – przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania jeden z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łącznie rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń”.

Prawo niemieckie

10 Paragraf 830 Bürgerliches Gesetzbuch (niemieckiego kodeksu cywilnego), zatytułowany „Współsprawcy i osoby biorące udział”, stanowi:

„1. Jeżeli szkodę spowodowało więcej osób przez popełnienie wspólnie czynu niedozwolonego, każda z nich odpowiada za tę szkodę. To samo obowiązuje, gdy nie można ustalić, która spośród biorących udział w działaniu osób spowodowała szkodę swoim działaniem.

2. Podżegacze i pomocnicy traktowani są na równi z współsprawcami”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

11 Z postanowienia odsyłającego wynika, że p. Melzer, zamieszkały w Berlinie (Niemcy), został jako klient pozyskany telefonicznie przez Weise Wertpapier Handelsunternehmen (zwaną dalej „WWH”), z siedzibą w Düsseldorfie (Niemcy), która prowadziła następnie jego obsługę. Spółka ta założyła w imieniu p. Melzera konto w MF Global, spółce maklerskiej z siedzibą w Londynie (Wielka Brytania). MF Global realizowała dla niego za wynagrodzeniem na tym koncie terminowe transakcje giełdowe.

12 W latach 2002–2003 p. Melzer dokonał na określone konto wpłat w całkowitej wysokości 172 000 EUR. W dniu 9 lipca 2003 r. MF Global wypłaciła mu sumę 924,88 EUR.

Pan Melzer żąda odszkodowania odpowiadającego różnicy między powyższymi kwotami, tj. 171 075,12 EUR.

13 MF Global wystawiła p. Melzerowi rachunek za prowizję na sumę 120 USD. Zatrzymała 25 USD, a resztę w wysokości 95 USD przekazała WWH.

14 Pan Melzer uważa, że ani WWH, ani MF Global nie poinformowały go w wystarczającym stopniu o ryzyku związanym z przeprowadzaniem terminowych transakcji giełdowych. Nie został on także w swoim mniemaniu obiektywnie poinformowany o zawartym między MF Global a WWH porozumieniu o pobieraniu ukrytych prowizji („kickback agreement”) i wynikającym zeń konflikcie interesów. Jego zdaniem MF Global winna mu jest odszkodowanie z tytułu umyślnej i bezprawnej pomocy w spowodowaniu przez WWH szkody.

15 Landgericht Düsseldorf uważa, że fakt wystąpienia szkody w Niemczech uzasadnia jurysdykcję międzynarodową sądów niemieckich na podstawie art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001. Wyrządzona szkoda majątkowa, o której naprawienie występuje p. Melzer, nastąpiła w Niemczech, ponieważ to z tego państwa członkowskiego dokonywał on przelewów na swoje konto w Londynie, a poniesiona szkoda powstała na jego koncie bankowym prowadzonym przez instytucję bankową.

16 Sąd odsyłający żywi natomiast wątpliwości co do swej własnej właściwości na podstawie art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001. Ponieważ szkoda wystąpiła w Berlinie, a nie w Düsseldorfie, rozstrzygające znaczenie ma zatem jego zdaniem miejsce wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę. Tymczasem, jako że MF Global prowadziła działalność tylko w Londynie, właściwość sądu w Düsseldorfie może opierać się wyłącznie na działalności WWH.

17 Zdaniem sądu odsyłającego niemieckie prawo postępowania cywilnego dopuszcza taki przemienny łącznik jurysdykcyjny miejsca wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę [niem. wechselseitige Handlungsortzurechnung] w wypadku działań współsprawców lub pomocników, którego zastosowanie można rozważać w niniejszym wypadku, zważywszy na istotne dla sprawy twierdzenia p. Melzera.

18 W tych okolicznościach Landgericht Düsseldorf postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„[Czy] w kontekście określania na podstawie art. 5 pkt 3 rozporządzenia [...] nr 44/2001 [...] jurysdykcji [właściwości miejscowej] w zakresie odpowiedzialności z tytułu czynu

niedozwolonego, w przypadku gdy w popełnieniu transgranicznego czynu niedozwolonego uczestniczyło więcej osób, dopuszczalne jest przyjęcie – w celu określenia miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę – miejsca działania jako przemiennego [łącznika jurysdykcyjnego miejsca wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę]?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

19 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że dopuszcza on uznanie, z tytułu miejsca wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę, przypisywanego jednemu z domniemanych sprawców szkody niebędącemu stroną w sporze, jurysdykcji wobec innego domniemanego sprawcy tej szkody, który nie działał na obszarze właściwości sądu, przed którym zawisł spór.

20 W postanowieniu odsyłającym wspomniany sąd uważa, że prawo niemieckie dopuszcza taką możliwość w postaci „przemiennego łącznika jurysdykcyjnego miejsca wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę”. Sąd ten zastanawia się, czy możliwe jest zastosowanie w drodze analogii takiej regulacji do zawisłej przed nim sprawy.

21 Na wstępie należy zauważyć, że sąd odsyłający podnosi, iż mimo umownego charakteru stosunków wiążących p. Melzera z MF Global, żądanie w postępowaniu głównym oparte jest wyłącznie na prawie odpowiedzialności deliktowej. Niniejsze pytanie prejudycjalne ogranicza się zatem do wykładni art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001.

22 Należy również przypomnieć, że przepisy rozporządzenia nr 44/2001 powinny być przedmiotem wykładni autonomicznej, dokonywanej w drodze odwołania się do jego systematyki i celów (zob. w szczególności wyroki: z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-189/08 Zuid-Chemie, Zb.Orz. s. I-6917, pkt 17 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 25 października 2011 r. w sprawach połączonych C-509/09 i C-161/10 eDate Advertising i in., Zb.Orz. s. I-10269, pkt 38).

23 Mając na uwadze powyższe, należy podkreślić, że wyłącznie na zasadzie odstępstwa od podstawowej zasady zawartej w art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, ustanawiającej jurysdykcję sądów państwa członkowskiego miejsca zamieszkania pozwanego, sekcja 2 rozdziału II rzeczonego rozporządzenia przewiduje pewną ilość wypadków jurysdykcji szczególnej, wśród których figuruje ten określony w art. 5 ust. 3 omawianego rozporządzenia.

24 Jako że właściwość sądu miejsca, w którym nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, stanowi regułę jurysdykcji szczególnej, podlega ona ścisłej wykładni,

która nie może wykraczać poza wypadki wyraźnie określone w rozporządzeniu nr 44/2001 (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Zuid-Chemie, pkt 22).

25 Nie zmienia to faktu, że wyrażenie „miejsce, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę” użyte w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 obejmuje zarówno miejsce, w którym szkoda zaistniała, jak i miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie stanowiące przyczynę leżącą u podstaw powstania szkody, wobec czego pozwany może zostać pozwany, według wyboru powoda, przed sądem mającym siedzibę w jednym bądź w drugim z tych miejsc (wyrok z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie C-523/10 Wintersteiger, pkt 19 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 W tym względzie zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przepis jurysdykcyjny zawarty w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 jest oparty na istnieniu łącznika wynikającego ze szczególnie ścisłego związku pomiędzy roszczeniem a sądem miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, który uzasadnia przyznanie jurysdykcji temu sądowi ze względu na prawidłowe administrowanie wymiarem sprawiedliwości oraz sprawną organizację postępowania (zob. ww. wyroki: w sprawie Zuid-Chemie, pkt 24, a także w sprawach połączonych eDate Advertising i in., pkt 40).

27 Jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego, sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, ma bowiem zwykle najlepsze predyspozycje do tego, by wydać rozstrzygnięcie w sprawie, w szczególności ze względu na bliskość i łatwość w przeprowadzeniu postępowania dowodowego (zob. podobnie wyrok z dnia 1 października 2002 r. w sprawie C-167/00 Henkel, Rec. s. I-8111, pkt 46; a także ww. wyrok w sprawie Zuid-Chemie, pkt 24).

28 Jako że identyfikacja jednego z łączników przyjętych w orzecznictwie przytoczonym w pkt 25 niniejszego wyroku powinna tym samym umożliwić ustalenie jurysdykcji sądu, który obiektywnie znajduje się w najlepszej sytuacji do dokonania oceny, czy spełnione są przesłanki powstania odpowiedzialności pozwanego, stosowny łącznik musi mieścić się w obszarze właściwości sądu, do którego sprawa została wniesiona (zob. podobnie wyrok z dnia 25 października 2012 r. w sprawie C-133/11 Folien Fischer i Fofitec, pkt 52).

29 Należy stwierdzić w tym względzie, że przedstawione pytanie nie dotyczy identyfikacji miejsca zaistnienia szkody, lecz, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 40 opinii, wykładni pojęcia „miejsce wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę” w sytuacji, gdy osoba prawna, przeciwko której wytoczono powództwo przed sądem odsyłającym, nie została pozwana z racji czynu popełnionego przez nią na obszarze jego właściwości, lecz czynu popełnionego rzekomo przez inną osobę.

30 Tymczasem w okolicznościach takich jak te opisane w postanowieniu odsyłającym, gdzie tylko jeden spośród większej liczby domniemyanych sprawców podnoszonej szkody jest pozywany przed sąd, na którego obszarze właściwości nie działał, łącznik oparty na działaniu pozwanego z definicji nie występuje.

31 W tych okolicznościach sąd, przed którym sprawa zawisła, aby móc uznać się za właściwy na podstawie art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001, powinien ustalić, dlaczego należy uznać, że zdarzenie wywołujące szkodę miało jednak miejsce na obszarze jego właściwości. Tymczasem wymagałoby to, już na etapie badania właściwości sądu, przeprowadzenia oceny analogicznej do tej, jakiej należy dokonać w celu rozpoznania sporu co do istoty.

32 Pojawiłoby się bowiem między innymi pytanie, pod jakimi warunkami w razie wielości sprawców można by dopuścić przypisanie działań jednego z nich pozostałym, po to, by można ich było pozwać przed sąd, na którego obszarze właściwości działania te miały miejsce. Tymczasem w braku wspólnej dla porządków prawnych państw członkowskich Unii Europejskiej koncepcji prawnej zezwalającej na takie przypisanie, sąd, przed którym sprawa zawisła, wzorowałby się prawdopodobnie na własnym prawie krajowym.

33 Dowodzi tego fakt, że przemienny łącznik miejsca wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę spowodowanego działaniem osoby trzeciej, którego zastosowanie w tym celu rozważa sąd odsyłający, jest wzorowany na niemieckim przepisie prawa odpowiedzialności cywilnej, a mianowicie na § 830 kodeksu cywilnego.

34 Tymczasem stosowanie krajowych koncepcji prawnych w ramach rozporządzenia nr 44/2001 prowadziłyby do powstania rozbieżnych rozwiązań między państwami członkowskimi, co byłoby z uszczerbkiem dla celu tego rozporządzenia polegającego, jak wynika z motywu 2 tegoż rozporządzenia, na ujednoczeniu przepisów dotyczących jurysdykcji (zob. analogicznie wyrok z dnia 7 lutego 2013 r. w sprawie C-543/10 Refcomp, pkt 39).

35 Ponadto rozwiązanie polegające na uzależnieniu identyfikacji łącznika od kryteriów oceny wywodzących się z krajowego prawa materialnego byłoby niezgodne z celem pewności prawa, ponieważ w zależności od prawa właściwego działania danej osoby podjęte w innym państwie członkowskim niż państwo sądu, przed którym zawisł spór, mogłyby zostać zakwalifikowane jako zdarzenie wywołujące szkodę do celów ustalenia jurysdykcji na mocy art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 albo nie. Takie rozwiązanie nie pozwałoby w istocie pozwanemu na racjonalne przewidzenie, przed który sąd może zostać pozwany.

36 Ponadto, ponieważ takie właśnie rozwiązanie prowadziłoby to tego, że z tytułu zdarzenia wywołującego szkodę można by pozywać domniemanego sprawcę szkody przed sąd państwa członkowskiego, na którego obszarze właściwości on nie działał, rozwiązanie to wykraczałoby poza hipotezy wyraźnie przewidziane w omawianym rozporządzeniu, a przez to stałoby w sprzeczności z jego systematyką i celami.

37 Mając na uwadze powyższe, należy przypomnieć, że niemożność ustalenia przez sąd, na którego obszarze właściwości sprawca osobiście nie działał, swojej właściwości w oparciu o miejsce wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę w żadnym razie nie stanowi przeszkody dla zastosowania przepisów dotyczących jurysdykcji, tak ogólnych, jak i szczególnych, określonych w rozporządzeniu nr 44/2001, w tym przepisu art. 5 pkt 1 tego rozporządzenia.

38 Sprawca czynu powodującego szkodę zawsze może zostać pozwany na podstawie art. 5 pkt 3 omawianego rozporządzenia przed sąd, w którego obszarze właściwości działał, a jeśli nie, to zgodnie z ogólną zasadą – przed sąd miejsca, w którym ma on miejsce zamieszkania.

39 Ponadto, jak podniósł rzecznik generalny w pkt 53 opinii, jurysdykcja w sporach przeciwko osobom, które nie działały na obszarze właściwości sądu, przed którym zawisł spór, jest możliwa na mocy art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, jeżeli spełnione zostaną określone w tym przepisie przesłanki, w szczególności dotyczące istnienia powiązania spraw.

40 Z powyższego wynika, że w okolicznościach takich jak te w postępowaniu głównym, gdzie tylko jeden spośród większej liczby domniemanych sprawców podnoszonej szkody jest pozywany przed sąd, na którego obszarze właściwości nie działał, autonomiczna wykładnia art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001, zgodna z celami i systematyką rzeczzonego rozporządzenia, stoi na przeszkodzie uznaniu, że zdarzenie będące przyczyną powstania szkody miało miejsce na obszarze właściwości sądu.

41 W związku z tym na przedstawione pytanie należy odpowiedzieć, iż art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że nie zezwala on na uznanie, z tytułu miejsca wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę, przypisywanego jednemu z domniemanych sprawców szkody niebędącemu stroną w sporze, jurysdykcji wobec innego domniemanego sprawcy tej szkody, który nie działał na obszarze właściwości sądu, przed którym zawisł spór.

W przedmiocie kosztów

42 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że nie zezwala on na uznanie, z tytułu miejsca wystąpienia zdarzenia wywołującego szkodę, przypisywanego jednemu z domniemanych sprawców szkody niebędącemu stroną w sporze, jurysdykcji wobec innego domniemanego sprawcy tej szkody, który nie działał na obszarze właściwości sądu, przed którym zawisł spór.

Podpisy

* Język postępowania: niemiecki.